

MÁTYÁS Győző

ARCKÉPEK

voltak, izgatottan járkáltak fel-alá, össze-vissza. A legelső ismerős rögtön „Hallottad? Ez hihetetlen!” felkiáltással fogadta. Zaklatottan, egymás szavába vágva mesélték a kollégák, hogy az éjszaka folyamán a hét Dér-portré közül az egyiket, időben az elsőt megrongálták. Joó Richárd képzeletében természetesen azonnal a legszörnyűbb rémképek merültek fel, késsel kaszaboló vandált, savval támadó örültet vizionált merénylöként. Később kiderült, a rongálás nem a legjobb minősítése a történeteknek. Tulajdonképpen a kép nem sérült, legalábbis fizikai valójában nem, hanem... hát hogy is mondjuk, talán úgy, hogy: átalakult. A képen ábrázolt nő arca egyszerűen eltűnt. A kontúrja pontosan kivehető volt, de az arc helyén csak egy szürkésfehér folt volt látható, pontosan olyan, ahogyan a horrorfilmekben szokták ábrázolni az arc nélküli kísérteteket. De nem úgy kell a látványt elképzelni, mintha valaki ecsettel lefestette volna a képet, friss réteg nem volt felfedezhető rajta. A festék beleolvadt a kép saját textúrájába, ha az ember nem ismerte volna az eredeti alkotást, gondolhatta volna azt is, hogy nem túl originális szürrealista utánérzés.

Botrány volt, katasztrófa. és a legnagyobb tanácstalanság. Mi rejlik a talány hátterében, találgatta mindenki: merénylet, szabotázs, öncélú pusztítás vagy éppen célirányos bosszú? Bekatant holdkóros a tettes vagy féltékeny konkurens? A hozzáértők is úgy voltak vele: könnyebb volna Banksy kilétét kideríteni, mint magyarázatot lelteni erre a rejtélyre. A hivatalosság azonban követte a maga rutinját, és fokozta a káoszt. „Az ember ilyen helyzetben nem lehet elég óvatos, felmerülhet a bűnisméltés veszélye, ezért preventív intézkedések kerülnek foganatosításra.” Joó már ettől a rendőri nyelvtől kiütést kapott, nemhogy az ötletektől, lásd még: testüregi motozás. A botrány növesztésében a sajtó készséges partner volt, mondhatni, hajhászta a szenzációt. Pillanatok alatt elterjedt a tömegkommunikációban, hogy itt valóságos terrortámadás történt. Félelem és rettegés kerítette hatalmába a szakmát és a művészet barátait.

Másnap azonban nem történt semmi rendkívüli, harmadnap sem, lassan megnyugodtak a kedélyek.

Aztán a hetedik napon megisméltődött a titokzatos eset, ezúttal a sorrendben második Dér-portré nőalakjának halványult el teljesen az arca. Pontosán egy hétre rá pedig a harmadiknak. Szürkésfehér folt éktelenkedett a női arcok helyén. Mint amikor az első réteg fehér diszperziten még halványan átüt a glettelés.

A sajtó persze szabadcsapatokat eresztett Dér Zétény nyomába, hogy valami kommentárt kicsikarjanak belőle, de a festő fellelhetetlen volt. Végül az újságok nyílt felhívásokat tettek közre, provokálták, hogy szólaljon meg. Gyávasággal, cinkossággal vádolták, célozhattak arra is, hogy a festő megőrült. Dér nem adott jelt magáról. Hát nem éppen a bulvár blikkfangolt a remetézéssel? Viszont nemsokára az egyik televíziós csatorna kapott egy levelet Dér aláírásával. Persze sokan gyanakodtak, ez valami otromba médiahekk, mert a szignót bárki odahamisíthatta. Anynyi állt a levélben: ennek így kellett történnie.

Káosz és fejetlenség uralkodott, kapkodás volt a hopp-mestere, továbbra sem támadt senkinek használható ötlete. Mendemondák keringtek, az emberek csodáról susmogtak, összeesküvés-elméleteket fabrikáltak. A teljes zűrzavar lehetett az oka annak, hogy akik ilyesmiben dönthettek, végül ráálltak Joó Richárd javaslatára. A művészettörténész már a botrány ki-pattanásakor előhozakodott azzal, hogy ő talán tudna segíteni, végül is ő van a legközelebb Dér műveihez, úgyszólván lelki közösségben él velük, hátha ez közelebb visz a rejtély megfejtéséhez. De eleinte elhajtották. A szakértők és a hatóság emberei értekezletmaratonokat tartottak, s ami rosszabb: már a politikusok ecsetelték a lehetséges megoldásokat. Azonban akkora volt a nyomás, hogy a múzeum igazgatója meg az illetékes államtitkár végül mégis rábólintottak Joó tervére. Aminek veleje annyi volt, hogy ő bemenne éjszakára egyedül a terembe és megfigyelné, mi történik. Nem egy szofisztikált ötlet, de jobb se akadt senkinek. Közeledett a hetedik nap éjszakája.

Joó Richárd úgy érezte, mintha kitüntetnék a majdan Dér Zétényről elnevezendő plecsnival, ugyanakkor iszonyúan be volt rezelve. Többen javasolták, betesznek neki egy tábori ágyat, de Joó a szakmabeli göggyével vetette oda: nem kellene feldühíteni a hely szellemét, így is elég bizarr lesz ez az éjszakai őrjárat.

Remegett keze, lába, de a kíváncsisága legyőzte a félelmét. Dali vásznára, vagy Buñuel kamerája elé volna való ez az egész, gondolta. Az izgalom a torkába gyömösözte a gyomrát, amikor belépett, ólomcipő vitte a lábait, lassan a kanapéhoz csoszogott, leült és várt. A villanyt égve hagyták, hogy „világos képet” kapjanak az eseményekről. Joó Richárd ott ült szemben az Ő című képpel, és lassan el is feledkezett félelméről, annyira lenyűgözte a látvány. Ahogy megbűvölten nézte a képet, egyszer csak úgy tettség, mintha megmozdult volna. Nem az egész kép keretéstől, hanem a vászon. Majd újra. És akkor a megbabonázott művészettörténész lélegzete elakad, mert azt látja, hogy kidudorodik a vászon, hullámzik, majd — ahogy a szellemek megjelenését szokták ábrázolni a filmekben — az Ő című kép nőalakja háromdimenziós formát ölt, és lassan kilép a keretből, le a terem padlójára. Mezítláb volt, nesztelenül sétált oda a negyedik portréhoz, megállt vele szemben és nézte, szinte szuggerálta. Joó úgy érezte, a jelenés olyan, mint valami tétova angyal, amelyik leadta szárnyait a ruhatárban. Joó csak a vállára hullámokban omló haját látta hátulról, de egyértelmű volt, hogy ez az angyal legalább két órán át delejezte a képet, szinte mozdulatlanul. Joó Richárd még pozíciót sem mert váltani, nehogy megnyekkenjen a bőrkanapé a combja alatt. Idomult a helyhez, élő szoborrá vált. Váratlanul borzolta meg a csendet a nőalak irányából érkező hang: „Kifújhatja a levegőt, kimerültem, nehéz munka ez, mintha bányában dolgoznék.” Joó Richárd nem is lepődött meg nagyon a szemé elé táruló látványon, amikor a nő ellépett a festmény elől. Tulajdonképpen számított rá, más magyarázat tényleg nem lehetséges. A negyedik portrén is csak egy szürkésfehér folt látszott a nőalak arca helyén. Ugyanúgy, mint a másik háromnál. „A szerelem önző és követelőző.” A képről leszállt angyal lassan

megfordult, tekintetét Joó felé irányozta, szemé villant. „Vacakolni holmi múltbéli szerelmi tévedések következményeivel, fárasztó. Méltatlan retus.”

Joó Richárd meredten nézte a képből kivált alakot, amelyik szinte pillanatonként változott. Ő, művészet megszállottai, képzeljétek, hol a klasszikus harmónia nyugalma, hol a romantika vad szilajsága, hol az avantgárd felforgató dinamikája tükröződött benne, máskor mindezek egyszerre, és éppen így, a vágy titokzatos tárgyaként volt önmaga. „Aki engem akar, a mindenséget akarja.” Az elérhetetlen szépségre vágyók örökké kísértő álma. A szinte áttetsző jelenés lassan elindult vissza a keret felé. „A festett valóság is valóság.” De a képek, nyögte Joó Richárd. „Vagy-vagy, nincs alku.” Megfogta a képkeret szélét, mint aki támasztékot keres. „Amúgy a szerelem kísértetkastély.” Lendületet vett, visszasimult a kétdimenziós képbe.

Joó Richárd egy darabig még mereven ült, mint valami kiállítási tárgy (Műértő kanapén; *hús, vér*), aztán szédelegve felállt, kibotorkált a teremből. Természetesen tudta, hogy semmit nem mondhat el abból, amit odabent tapasztalt. Űgyse hinnének neki. Habogott valamit arról, hogy elbóbiskolt és mire felébredt, már bekövetkezett a baj. A biztonsági kamerákon az látszott, hogy vagy két óráig szinte mozdulatlanul ül. Hát istenem, képes ülni aludni, jól jön ez néha értekezleteken.

Szabályosan, minden hetedik napon elhalványult a még hátralévő két portrén a nőalakok arca, míg kizárólag az Ő című kép maradt érintetlen.

A festmények tulajdonosai persze dühöngtek, egyikük fel is vetette, hogy nyilvánosan fogja elégetni a képét. Már szervezték is a látványos show-t dj-vel, emelt díjas telefonszavazással (sikeres-e elsőre meggyújtani a képet? elég-e a keret is?), de aztán mégis győzött, nem, nem a jó ízlés, hanem a biztosító, mert így nem fizettek volna.

Dér Zéténynek kifejezetten jót tett a botrány, forgott a neve, horribilis összeget kínáltak az Ő című képéért, de nem volt hajlandó megválni tőle. A mendemondák szerint naponta megnézte a festményt a múzeumban, közönséges látogatónak álcázva magát.

Minden csoda addig tart, ameddig a bulvár érdekesnek találja; ebben az esetben ez az idő két-három hét lehetett. Jöttek újabb szenzációk. Mindig jönnek.

Egy idő után azonban pletykák keltek szárnyra, hogy Dér Zétény mély depresszióba esett, mert a legutolsó műzsája a kiállítás után pár hónappal elhagyta, vagy eltűnt. Keringtek ennél sokkal meredekebb feltételezések is, hogy talán a múzsa sohasem létezett, ahogy Dér sem, de hát annyi mindent mondanak...

Talán egy év múlva az egyik műgyűjtő előszedte a pincében tárolt Dér-portrét, hogy jókora veszteséggel megszabaduljon tőle, és hatalmas meglepetéssel észlelte, hogy a női arc megint elkezdett színeket és formát kapni, egyre jobban hasonlított az eredetihez. Pontosán ez történt a többi öt képpel is. Ezzel párhuzamosan pedig a múzeumban az Ő című portré mintha egy nagyon kicsit megfakult volna.

Joó Richárd természetesen örök élményt nyújtó kalandja után azonnal tudta: a monográfiának löttek, hiszen az igazságot nem írhatja meg, a tudomány meg, ugye, nem hazudhat.

Joó egyre többet gondolt a megnyitó beszédet tartó íróra, irigylte őt, mert érezte, ezt a sztorit, mármint Dér Zétény históriáját a fikció tudná megörökíteni. Joó Richárd nagyon sajnálta, hogy nincs írói vénája, mert el tudta volna képzelni, hogy megírja ezt a történetet, mint egy művészettörténész álmát. De hát erre nem kerül sor soha.